

Proloog

Voor de poort van de gevangenis staat een grote sculptuur van twee katten, ieder boven op een drie meter hoge sokkel. Twee katten, waarvan een met de voorpoten op een sleutel rust; de sleutel die gedetineerden achter slot en grendel houdt. Een sleutel als symbool voor op- en afsluiting. Toch staat een sleutel ook vaak genoeg symbool voor een nieuw begin; voor de mogelijkheid een deur te openen.

Dit is waar ik aan denk als ik de sleutel van ons nieuwe huis omhooghoud en naar mijn man glimlach. Ik steek hem in het slot, dat soepel opendraait, en duw de deur open. Het ruikt hier naar leeg huis, naar beton en hout, aan onze voetstappen is te horen hoeveel ruimer het hier is dan in onze vorige woning, we kunnen ieder een eigen werkkamer inrichten. Al opent deze sleutel voor ons een nieuwe toekomst, het liefst zou ik er ook een verleden mee afsluiten. Dit begin is geen schone lei. Dat weet ik en dat weet mijn man net zo goed. Het scheelt een heel klein beetje dat ook hij achter deze stap stond. We dragen dit samen.

BEGIN

Zev zei dat hij niemand kon vertrouwen. Dat dat een probleem was. Zelfs Rem kon hij niet volledig vertrouwen. Mij kun je wel vertrouwen, zei ik. O ja, is dat zo? vroeg hij. Het krenkte me.

Hij was me na twintig jaar weer komen opzoeken. We hernieuwden onze vriendschap en haalden herinneringen op aan Scheveningen. Wat hij me over zijn leven erna vertelde, zag ik als jongensavonturen. Ik lachte erom, vond zijn woordkeus vaak grappig omdat die me deed denken aan vroeger en tegelijkertijd zo ontzettend ver van me af stond. Dat machismo van de wereld waarin hij terecht was gekomen! En toch kon ik het ook plaatsen, ik wist waar hij vandaan kwam, kende de ruigheid van zijn kindertijd. Hij belde bij me aan met een bebloede hand. Vechtpartij, zei hij. Het verbaasde me niet echt. Ik stelde geen vragen. Juist daarom kon hij mij toch wel vertrouwen? Ik kende hem als niemand anders. Hij had een beetje gelachen toen ik dat zei, zoals je om een kind lacht dat een mooie maar onrealistische wens doet: ik wens dat alle mensen op aarde gelukkig zijn.

Nu begrijp ik niet waarom ik wilde dat hij juist mij zou vertrouwen.

Wat gebeurt er als je dingen te weten komt die je beeld kantelen? Ik hoorde over een vrouw die op de begrafenis van haar man ontdekte dat hij er nog een heel gezin naast had. Al die

jaren had ze er niets van geweten. Ze liet haar kinderen hun halfbroers ontmoeten, maar hoe was ze ermee omgegaan als ze nog een leven met hem zou moeten delen?

Zev had altijd een verlangen om boven de middelmaat uit te stijgen. Bescheidenheid vond hij geen nastrevenswaardige eigenschap, al zette hij die wel in om dingen voor elkaar te krijgen. Daar denk ik soms aan, dat ik zijn bescheidenheid geloofde, zijn aardige kant. En ik merk dat ik erin moet blijven geloven. Voor mijn eigen gemoedsrust.

Het liefst zou ik de berichten die me niet bevallen negeren. Mijn herinneringen koesteren. Mijn beeld van hem van vroeger. De gevoelens die ik later voor hem had.

Wat maakt dat mij? Iemand die haar oren dichtstopt voor de waarheid als die haar niet bevalt? Iemand die heult met gevaarlijke types?

ik had een goed leven en dat zei ik. ik zei dat ik een goed leven had. en dat het alleen maar beter zou worden. maar zodra ik het uitsprak wist ik: als je serieus over jezelf zegt dat het goed gaat, gaat het dus de verkeerde kant uit. zodra je maar even in je eigen geluk gelooft, gaat het fout.

dat wist ik en toch zei ik het. dat het goed ging. dat de dingen werden zoals ze moesten zijn. vooruitzichten op korte en lange termijn. de puzzel van m'n leven was bij elkaar aan het komen. alles was overzichtelijk, dat zei ik.

en toen belde isis. jankend.

rem lag in het ziekenhuis. vier kogels in z'n borst. een in z'n nek. kogels in z'n armen ook.

fabian en isis waren er al. ze stonden daar in dat witte licht.

rem lag bij chirurgie. we mochten niet bij hem. artsen waren bezig.

we zaten op die tyfusstoeltjes in de gang. wezenloos in wit licht. mensen van karton. plat en uitgeknipt. en isis maar janken.

fabian wist zich goed te houden. maar isis jankte dat hele poppenhuis bij elkaar. ze wilde fabian omhelzen. hij duwde haar van zich af. niet zijn echte moeder natuurlijk. en tegen mij zat ze maar te schelden: zev, klootzak, waarom heb je niets gedaan? het is jouw schuld! ik zei: rustig, isis. we weten niet wat er is gebeurd. kalm, isis, ik heb hier niks mee te maken. ik had willen schreeuwen: en nou je kankerbek houwen!

ik hield me in om fabian. die jongen zag z'n pa doodgaan.

als ik er nu aan terugdenk was rems dood het begin. het moment waarop een stuk op een verkeerde plek in de puzzel werd geduwd, alles begon te wringen en klemmen. het begin van de ondergang. en ik zal je vertellen wat dat betekent: tyfushard ruisen. striemende zandwind door mijn hoofd.

m'n advocaat zei: jij blijft zo kalm.

maar in m'n schedel raasde het. toen ik het met een arts erover had, zei die: het is je bloed in je aderen dat je hoort stromen.

zou kunnen.

maar ik weet wat het was, het was het einde dat ik hoorde. het einde dat gierde.

het gestoorde is, als je gaat terugkijken, zijn er ziek veel beginpunten. alles kan een begin zijn. toch blijft er maar één einde.

de moord op rem is het begin van het einde.

lang daarvoor liggen andere beginpunten. mijn relatie met isis is een beginpunt. de wietverkoop. de coke. de pillen. alles is een beginpunt. zelfs gala is een beginpunt.

Al jong was ik me bewust van de blik van mannen, hoe ze naar me keken. De begeerte. Ze merkten me op en ik genoot ervan. Kijk maar, ik heb wat jij wilt, straalde ik. Al dacht ik dit niet in die woorden, het was een onuitgesproken, onbewust behagen. Ik kan dit nu zo verwoorden omdat ik, eraan terugdenkend, weet dat ik het ook in Zevs blik zag. Vooral bij hem genoot ik ervan. Hij was nog een jongen, en toch, hij keek als een man. Zijn blik, juist die van hem, bevestigde dat ik het ook had: het vrouwelijke, het seksuele, al had ik nog amper borsten.

Nu vraag ik me af in hoeverre die bereidheid om begeerte op te wekken met armoede te maken heeft; met de kans om geld te verdienen, ergens bovenuit te stijgen. Prostitutie als een van de mogelijkheden, al is het maar tijdelijk. Ik vraag me af of de verlokking van hoerigheid meer bij ons hoort omdat ze van pas kan komen en helpen overleven. Omdat het voor ons gewoner is.

Zev was een opvallende verschijning. Met z'n strakke kapsel en z'n lange postuur. Hij zat als enige van de Staalstraat bij mij op school. De anderen zaten op de mavo of de technische vak-school niet ver bij ons vandaan. Hoe hij stond te roken met een vast groepje kinderen uit de derde, hij stond erbij en toch ook apart.

Toen mijn moeder en ik van de Weimarstraat naar Scheveningen verhuisden zag ik hem bij de tram. Al snel zou ik ont-

dekken waar hij woonde en bij welke groep hij hoorde: het tuig dat mij belaagde, dat me nariiep, stenen naar me gooide. Ze moesten geen nieuwe kinderen in de buurt, opkankeren moest ik.

In die jaren was ik altijd bang. Vooral als ik langs de tramlijn liep, langs het stuk naast de dijk waarop zijn straat lag. Als ik op de tram wachtte of naar het strand liep, was ik op m'n hoede. Je kon de spanning in de betegeling voelen, een energie die met strakgetrokken koorden alles op z'n plaats hield, maar die ook kon breken, bliksemen, exploderen. Dat voelde je. Daar moest je voor uitkijken. Zeker aan de overkant van lijn 11.

Maar ook bij de snackbar, en om de hoek bij de brandweerkazerne.

Op school was hij een andere jongen. Hoorde er niet echt bij. Wel gespierd en knap, waardoor hij nooit helemaal werd buitengesloten. Maar ik zag zijn ongemak. Later, toen we elkaar begonnen te groeten en weleens samen de tram namen, merkte ik hoe anders hij sprak in de buurt van school. Geen plat accent, geen verwisselen van kennen en kunnen.

Mijn moeder en ik woonden aan de goede kant van de trambaan. Toch kon je ook daar de spanning voelen. Ook bij ons in de straat was je niet veilig. Wij waren geen geboren Scheveningers. We werden bekeken. De vrouwen laptten op hetzelfde uur hun grote ruiten. Alles was krap in de rijtjeshuizen, behalve het raam aan de voorzijde, dat was zo breed als de kamer zelf. Door die etalages kon je zien dat er huis na huis een skaileren bank stond voor een televisie, die weer naast de gaskachel stond, porseleinen hondjes in de vensterbank. Een miniatuurboot in een fles.

Iedereen hield elkaar in de gaten.

Ze hebben niets beters te doen, zei m'n moeder. Zie jij ze weleens ergens heen gaan? Ze begluurden ons. Niet omdat de

vader ontbrak, daarop waren we geen uitzondering. Nee, omdat mijn moeder niet elke week dat grote raam lapte. Omdat we ons anders kleedden en anders spraken. We hadden geen driezitsbank en geen televisie. De buurtkinderen vonden me een rijkelui-kind. Ik begreep het niet. Mijn moeder draaide elke stuiver om, ging naar vijf verschillende winkels; bij de ene waren de schuursponsjes goedkoper, daar de spaghetti, daar de karnemelk. Op school lachten ze om mijn bij elkaar gescharrelde kleren.

Ook in de straat van Zev werden wekelijks de ramen gelapt. Vooral de grootmoeders hielden zich aan deze traditie. Toch was er een verschil: onze straat had minder bajesklanten. Er zaten brave mensen tussen met een nette baan. Een buurman werkte bij de ijzerhandel. Een ander haalde vis binnen in de haven, verkocht die aan de andere kant van de loods. Onze buurvrouw maakte schoon in een hotel aan het noordelijke strand. Een paar liepen bij de sociale dienst. Of ze waren gepensioneerd. Of arbeidsongeschikt.

Zev was ook bij ons in de straat bekend. Hij hielp mensen. Met klusjes in huis, met het tillen van spullen, een hek repareren. Of een fietsband plakken.

De eerste keer dat hij me aansprak had hij iets slungeligs, lang en dun, zwart haar, dat hij met een natte kam achterover streek. Hij droeg een trainingsbroek met een T-shirt. Hij oogde ontspannen, maar je voelde aan heel zijn verschijning dat hij pisluk kon worden. Hoe aardig hij ook was, hij was intimiderend. De manier waarop hij zich bewoog, waarop hij keek en aan zijn sigaret trok, met een waarschuwend blik. Hij was langer dan de anderen die allemaal jarentachtigkapsels droegen, slierterige matjes, stekels bovenop, krulletjes in de nek. Zev niet, hij had een kuif, die hij achterover streek als die op z'n voorhoofd gleet.

rechercheurs, rechters, reclassering, psychologen, maatschappelijk werkers, ze zijn allemaal gek op volgordes.

waar ging je daarna naartoe? kende je maxime al? wanneer werkte je met mozes? wat kwam eerder?

hoe is dit gekomen?

wat ging eraan vooraf?

waar ligt de oorzaak?

alsof alles terugleidt naar een duivels precies begin. naar de big bang van het ongeluk.

ja, m'n geboorte is een begin.

maar ook de geboorte van m'n pa en ma.

de gokverslaving van m'n pa.

de armoede.

dat armzalige geknijp voor deurwaarders.

m'n connecties binnen de criminele wereld.

de wiettoppen van de hooligan zou je als begin kunnen aanwijzen.

of gala. het was door gala dat ik die wiettoppen in dat steegje zag.

de kinderen op die kakschool.

m'n straat. die zeker. m'n straat.

leeftijd doet er ook toe. als je jong bent, denk je anders over gevaar. anders over wat je doet. je ziet je handelingen niet als een beginpunt van iets wat groter kan worden. voor jezelf. voor

anderen. je hebt niet door dat jouw gedrag een begin kan zijn. alsof alles wat je doet zich in een leegte afspeelt.

eigenlijk is het kankergek. ik ben nog altijd dezelfde. ik ben echt niet veel veranderd. maar ik denk meer na. soms vraag ik me af of de hoeveelheid gedachten met de jaren toeneemt. zoals herinneringen.

zou zomaar kunnen. ik weet het niet. maar wat ik wel weet is dat als je jong bent, je onbevreesd bent. je doet maar wat en je ziet daarna wel wat de consequenties zijn.

als je ouder bent, ken je de consequenties en doe je nog altijd hetzelfde, omdat het tegen die tijd bij je hoort.

je doet hetzelfde, maar nu knaagt er iets aan je.

als je ouder wordt ben je je ervan bewust dat je uitgekookt moet zijn. je weet precies in welke hoek het kwaad schuilt.

en dat je het zelf bent. het kwaad.

maar een volgorde? ha, hou toch op.

ik heb er niet voor gekozen in die straat geboren te worden. als dat het begin is, onze straat, kan ik er kankerweinig aan doen. als dat het begin is, is net zo goed het ontstaan van de aarde een begin.

wat mij interesseert is niet waar het begon, maar waar het fout ging. waar heb ik steken laten vallen. waar gingen de dingen zo ernstig fout dat ik hier ben beland.